

Коледж приватного вищого навчального закладу
«Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Коледжу
ПВНЗ «КІДМУ КПУ»

В.В. Кошолоп

eg

2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТРУДОВЕ ПРАВО

галузь знань **0304 «Право»**

спеціальність **5.03040101 «Правознавство»**

форма навчання **денна**

(Шифр за ПП 9)

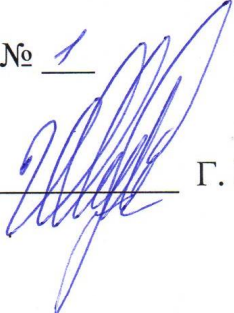
Кіровоград – 2015 рік

Робоча програма «Трудове право» для студентів спеціальності 5.03040101
«Правознавство»

Робоча програма затверджена на засіданні на засіданні циклової комісії з
правознавства коледжу ПВНЗ «КІДМУ КПУ»
Протокол від 01.09. 2015 року № 1

Директор Коледжу ПВНЗ «КІДМУ КПУ» (В.В. Кошолоп)
(підпис)
01 09 20 15 року

Схвалено Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління Класичного приватного
університету»
Протокол від 01 09 20 15 року № 1

01 вересня 2015 року Голова Г. Ю. Шаркова

АНОТАЦІЯ

Трудове право є однією з фундаментальних навчальних дисциплін, основою для засвоєння студентами найважливіших положень законодавства України про працю.

Вивчення й аналіз сучасного трудового законодавства, що регулює формування ринку праці, організацію і застосування праці найманих працівників є важливою складовою частиною розвитку сучасної правової держави. Кожній людині, котра реалізує закріплене в статті 43 Конституції України право на працю, доводиться стикатися з нормами трудового права.

Трудове право за своєю суттю є правом захисту інтересів людини праці, захисту працівника від експлуатації з боку роботодавця. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Таким чином, держава гарантує кожному право на працю шляхом встановлення рівних можливостей для працевлаштування за вільним вибором. Відповідно, громадяни мають змогу самі обирати види і тривалість своєї трудової зайнятості та своєю працею заробляти на життя. Держава приймає на себе обов'язок забезпечити кожному таку можливість.

Предметом трудового права є трудові відносини всіх найманих працівників, що базуються на найманій праці, а також праця працівників подібних до найманих та працівників власників, в частині, що не врегульована спеціальними законодавчими актами.

Курс трудового права має на меті розв'язання насамперед двох основних задач. По-перше, за допомогою курсу студент повинен засвоїти зміст правових інститутів, об'єктивні закономірності їх становлення і розвитку, а також суть правових категорій, передбачених трудовим законодавством. По-друге, вивчення курсу трудового права не можна обмежувати засвоєнням лише теоретичних положень даного права, необхідно набути навички практичного використання його норм стосовно до конкретних життєвих ситуацій. Цьому сприятиме ознайомлення із практикою правозастосування судових та інших органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Структура курсу «Трудове право» побудована з урахуванням кола основних питань і комплексу юридичних проблем, які досліджуються під час викладання лекційного матеріалу і проведення практичних занять, що передбачають використання активних форм і методів сучасного правового навчання.

Знання трудового права, отримані студентами і слухачами при вивченні даної дисципліни, сприятимуть підвищенню рівня правової культури слухачів та ефективному застосуванню норм трудового права у їх професійній діяльності.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТРУДОВЕ ПРАВО»

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Курс: Підготовка (бакалаврів, магістрів, підвищення кваліфікації)	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3,00</p> <p>Кількість національних кредитів 2,27</p> <p>Модулів: 3 Модуль 1. Загальні положення трудового права України. Модуль 2. Трудовий договір та його реалізація Модуль 3. Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудоному праві.</p> <p>Змістових модулів: 4</p> <p>Загальна кількість годин: 108</p> <p>Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,6 самостійної роботи – 5,7</p>	<p>Галузь знань 0304 Право</p> <p>Шифр та назва спеціальності 6.03040101 Правознавство</p> <p>Освітньо- кваліфікаційний рівень молодший спеціаліст</p> <p>Термін навчання: 4 роки</p>	<p>Денна форма навчання</p> <p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 2015- 2016 н.р.</p> <p>Семестр: 3</p> <p>Лекції: 32 годин</p> <p>Практичні заняття: 16 годин</p> <p>Самостійна робота: 60 годин</p> <p>Вид контролю: Залік</p>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна мета курсу «Трудове право» – формування знань положень трудового права, умінь правильного застосування положень нормативно-правових актів щодо відносин у сфері праці та відносин, що тісно пов'язані з трудовими, а також оволодіння інструментарієм науки трудового права, правових механізмів всіх інститутів: трудового договору, трудових правовідносин, колективних угод, колективного договору, працевлаштування громадян, часу роботи, часу відпочинку, оплати праці, гарантійних і компенсаційних виплат, дисципліни матеріальної праці, матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин, охорони праці, трудових спорів та порядку їх вирішення, нагляду за додержанням трудового законодавства, соціального забезпечення і всіх видів допомоги в разі непрацездатності.

Основним завданням вивчення даного курсу є:

- регулювання безпосередньо трудових відносин працівників;
- регулювання відносин, тісно пов'язаних із безпосередньо трудовими відносинами;
- сприяння росту продуктивності праці;
- поліпшення якості праці;
- зміцнення трудової дисципліни;
- охорона трудових прав працівників;
- забезпечення високого рівня умов праці.

Вимоги до знань та вмінь:

Знати:

- основні положення Конституції України, Кодексу законів про працю України, рішень Конституційного Суду України, постанов Пленуму Верховного Суду України з питань застосування трудового законодавства, стан судової практики;
- предмет, метод, систему і принципи трудового права, зміст його основних інститутів;
- зміст колективного договору й угод, трудового договору;
- правові механізми регулювання і забезпечення трудових відносин;
- підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин;
- засоби забезпечення, підстави, зміст та види відповідальності за порушення чинного законодавства, колективних угод, колективних договорів
- передбачені законодавством гарантії, компенсації і пільги працівникам.
- порядок розгляду спорів, що виникають між суб'єктами трудового права.

Вміти:

- правильно визначати характер і зміст правовідносин у сфері праці;
- точно тлумачити зміст правової норми;

- - правильно застосовувати нормативний матеріал до конкретних відносин;
- тлумачити чинне трудове законодавство, колективні угоди, колективні договори, трудові договори й контракти;
- надавати проведеній роботі належної форми (письмове рішення, складання документа тощо);
- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати їх з точки зору відповідності законодавству.
- відмежувати відносини, які регулюються трудовим правом від відносин, пов'язаних із працею, але які регулюються, зокрема, цивільним правом.

Вивчення норм трудового права сприятиме підвищенню рівня їх обізнаності з основними напрямками та формами соціальної політики нашої держави, засвоєнню положень законодавства, які регулюють трудові відносини, формуванню в них навичок застосування норм трудового права на практиці.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Загальні положення трудового права України

Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права

Предмет, метод, система та функції трудового права. Поняття “праця”, ознаки найманої праці. Трудове право України як самостійна галузь права, її співвідношення з суміжними галузями права. Предмет трудового права. Класифікація відносин, що складають предмет трудового права. Метод трудового права та його особливості. Функції трудового права. Система трудового права як галузі права і науки. Співвідношення системи трудового права та системи законодавства про працю.

Джерела трудового права. Поняття, система та види джерел трудового права. Внутрішні джерела трудового права. Зовнішні джерела права. Локальні нормативні акти: поняття, види, особливості розробки і прийняття. Сфера дії норм трудового права. Єдність та диференціація правового регулювання праці.

Принципи трудового права. Поняття і загальна характеристика принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права, їх реалізація в нормах трудового права. Принципи окремих інститутів трудового права.

Відмежування трудового права від суміжних галузей: цивільного, адміністративного, аграрного, права соціального забезпечення.

Тема 2. Трудові правовідносини

Поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин.

Види трудових правовідносин залежно від суб'єктивного складу, від їх місця в правовому регулюванні та від їх специфіки.

Структура трудових правовідносин та її елементи - суб'єкти трудових правовідносин, об'єкти та зміст трудових правовідносин.

Сторони і зміст трудових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин.

Тема 3. Суб'єкти трудового права

Поняття “суб'єкти трудового права”. Працівники як суб'єкти трудового права, трудового договору, трудових правовідносин. Правовий статус роботодавців. Трудовий колектив підприємства, установи, організації та його представники.

Особливості правового регулювання праці жінок. Особливості правового регулювання праці неповнолітніх. Особливості правового регулювання праці осіб із зниженою працездатністю. Правове регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Профспілкові організації та їх органи як суб'єкти трудового права, основні функції профспілок у соціально-економічній сфері. Представники роботодавців та їх повноваження. Державні органи як суб'єкти трудового права.

Тема 4. Колективні договори та угоди

Соціальний діалог як механізм реалізації соціального партнерства. Рівні та сторони соціального діалогу. Форми здійснення соціального діалогу. Зміст і порядок укладення угод з соціально-економічних питань. Поняття і зміст колективного договору. Порядок укладення колективного договору. Реєстрація угод і колективних договорів. Контроль за виконанням колективного договору. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.

Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування

Поняття “зайнятість населення” і напрями державної політики у цій сфері. Правовий статус громадян, які шукають роботу, та безробітних, порядок їх реєстрації, перереєстрації та ведення обліку. Поняття “підходяща робота”. Порядок бронювання та визначення квоти робочих місць. Органи, які здійснюють працевлаштування, та їх правовий статус. Відповідальність підприємств за невиконання законодавства про працевлаштування.

Тема 6. Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття міжнародно-правового регулювання праці. Джерела міжнародно-правового регулювання праці: Конвенції і рекомендації МОП, акти, прийняті Радою Європи і Європейським Союзом тощо.

Суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці. Діяльність ООН та

Міжнародної Організації Праці (МОП). Структура, основна мета та напрями діяльності МОП. Всесвітні міжнародні стандарти прав людини в галузі праці (Конвенції і рекомендації МОП).

Входження конвенцій і рекомендацій МОП до системи національного законодавства України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. *Трудовий договір та його реалізація*

Тема 7. Трудовий договір

Поняття і зміст трудового договору. Форма і строк трудового договору. Види трудового договору. Порядок укладення трудового договору. Фактичний допуск до роботи. Необґрунтована відмова в прийнятті на роботу. Оформлення трудової книжки.

Зміна умов трудового договору. Поняття і види переведень на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце. Зміна істотних умов праці.

Відсторонення працівника від роботи.

Поняття “припинення трудових правовідносин” і “розірвання трудового договору”. Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Припинення трудових правовідносин за підставами, у яких присутня взаємна воля сторін. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Класифікація підстав розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються за ініціативою роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу.

Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку із звільненим працівником. Вихідна допомога.

Тема 8. Робочий час

Поняття та види робочого часу. Принципи і методи регулювання робочого часу. Поняття й види режиму робочого часу. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного. Облік робочого часу. Робота понад встановлену тривалість робочого дня (надурочні роботи, чергування). Випадки та порядок залучення до робіт понад встановлену тривалість.

Тема 9. Час відпочинку

Право на відпочинок та його гарантії. Поняття і види часу відпочинку. Щорічні відпустки працівників та їх види. Порядок надання відпустки,

подовження, перенесення та відкликання з відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати. Відпустки цільового призначення: учбові, творчі, соціальні.

Тема 10. Оплата праці

Поняття, функції і принципи оплати праці. Методи правового регулювання оплати праці. Тарифна система оплати праці. Поняття “заробітна плата”, її структура. Мінімальна заробітна плата та індексація заробітної плати. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність і місце виплати заробітної плати. Гарантії в оплаті праці для працівників при відхиленні від нормальних умов праці. Обчислення середньої заробітної плати. Обмеження відрахувань із заробітної плати.

Поняття “гарантії” та види гарантій. Поняття й види компенсацій. Порядок надання гарантійних і компенсаційних виплат і їх розмір.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права.

Відповідальність у трудовому праві

Тема 11. Охорона праці

Поняття “охорона праці”, її зміст. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці під час укладення трудового договору та під час роботи. Правове регулювання організації охорони праці на виробництві. Правовий статус служби охорони праці на підприємстві. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді. Навчання, інструктаж і перевірка знань працівників із питань охорони праці. Атестація робочих місць за умовами праці.

Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Розслідування нещасних випадків невикробничого характеру.

Тема 12. Дисципліна праці

Поняття “дисципліна праці” й методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок підприємств, установ, організацій.

Статути і положення про дисципліну для окремих категорій працівників.

Заохочення за успіхи в роботі, порядок їх застосування.

Тема 13. Трудові спори

Поняття “трудові спори”. Види трудових спорів. Причини й обставини виникнення трудових спорів. Принципи розгляду трудових спорів. Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають індивідуальні трудові спори. Особливості розгляду окремих видів трудових спорів. Порядок, строки, виконання рішень комісії з трудових спорів (КТС) по індивідуальних трудових спорах. Особливості виконання судових рішень по трудових

спорах.

Поняття “колективні трудові спори”, їх предмет, сторони. Порядок мирних процедур вирішення колективних трудових спорів. Правове становище незалежного посередника. Правове становище Національної служби посередництва і примирення. Примирна комісія, її склад і компетенція. Трудовий арбітраж, його склад і компетенція.

Право на страйк і його обмеження. Здійснення права на страйк. Гарантії та правове становище працівників у зв'язку з проведенням страйку. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори.

Тема 14. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства. Відповідальність у трудовому праві

Нагляд і контроль за додержанням законодавства, їх поняття та відмінності. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю.

Дисциплінарна відповідальність. Поняття й види дисциплінарної відповідальності. Поняття та склад дисциплінарного проступку. Загальний порядок притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності. Строки і порядок застосування дисциплінарних стягнень, порядок їх зняття. Особливості застосування дисциплінарних стягнень для окремих категорій працівників. Юридичне значення заходів громадського впливу та громадських стягнень.

Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Поняття і функції матеріальної відповідальності, її відмінності від майнової відповідальності осіб в інших галузях права. Взаємні обов'язки працівника та роботодавця в трудових правовідносинах щодо дбайливого ставлення до майна підприємства, установи, організації.

Підстава й умови матеріальної відповідальності працівників. Випадки, що виключають матеріальну відповідальність працівників. Види матеріальної відповідальності. Випадки повної матеріальної відповідальності. Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її випадки. Договори про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Підстави й порядок укладення договорів про повну колективну (бригадну) матеріальну відповідальність.

Порядок визначення розміру заподіяної шкоди. Строки притягнення працівників до матеріальної відповідальності. Обставини, які підлягають урахуванню при визначенні розміру шкоди та його зменшенні. Порядок покриття шкоди.

Матеріальна відповідальність роботодавця перед працівником.

Підготовка і підвищення кваліфікації працівників. Права та обов'язки роботодавця з підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Права працівників на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації. Порядок оплати за час виробничого навчання, перекваліфікації, а також при навчанні іншим професіям. Гарантії та компенсації працівникам, направленим на підвищення кваліфікації.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва змістових модулів і тем	Всього годин	Модуль I Аудиторна робота			Модуль II Самостійна робота
			Всього	Лекції	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль I. Загальні положення трудового права України						
1	Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права	8	4	2	2	4
2	Тема 2. Трудові правовідносини	6	2	2	-	4
3	Тема 3. Суб'єкти трудового права	8	4	2	2	4
4	Тема 4. Колективні договори та угоди	9	5	4	1	4
5	Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування	6	2	2	-	4
6	Тема 6. Міжнародно-правове регулювання праці	7	3	2	1	4
Змістовий модуль II. Трудовий договір та його реалізація						
7	Тема 7. Трудовий договір	10	6	4	2	4
8	Тема 8. Робочий час	8	4	2	2	4
9	Тема 9. Час відпочинку	8	4	2	2	4
10	Тема 10. Оплата праці	8	4	2	2	4
Змістовий модуль III. Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві						
11	Тема 11. Охорона праці	7	2	2	-	5
12	Тема 12. Дисципліна праці	7	2	2	-	5
13	Тема 13. Трудові спори	9	4	2	2	5
14	Тема 14. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства. Відповідальність у трудовому праві	7	2	2	-	5
Всього		108	48	32	16	60

Вид контролю: залік

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назви змістових модулів та тем	Кількість годин
Змістовий модуль I. Загальні положення трудового права України		
1.	Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права	2
2.	Тема 3. Суб'єкти трудового права	2
3.	Тема 4. Колективні договори та угоди	2
4.	Тема 6. Міжнародно-правове регулювання праці	2
Змістовий модуль II. Трудовий договір та його реалізація		
7.	Тема 7. Трудовий договір	2
8.	Тема 8. Робочий час	2
9.	Тема 9. Час відпочинку	2
10.	Тема 10. Оплата праці	2
Змістовий модуль III. Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві		
11.	Тема 13. Трудові спори	2
Разом:		16

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи з навчальної дисципліни “Трудове право” складають:

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань курсу;
2. Підготовка до семінарських, практичних занять, опрацювання першоджерел та навчальної літератури;
3. Виконання індивідуальних завдань;
4. Написання рефератів.

№ п/п	Назви змістових модулів та тем	Кількість годин
Змістовий модуль I. Загальні положення трудового права України		
1.	Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права	4
2.	Тема 2. Трудові правовідносини	4
3.	Тема 3. Суб'єкти трудового права	4
4.	Тема 4. Колективні договори та угоди	4
5.	Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування	4
6.	Тема 6. Міжнародно-правове регулювання праці	4
Змістовий модуль II. Трудовий договір та його реалізація		
7.	Тема 7. Трудовий договір	4
8.	Тема 8. Робочий час	4
9.	Тема 9. Час відпочинку	4

10.	Тема 10. Оплата праці	4
Змістовий модуль III. Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві		
11.	Тема 11. Охорона праці	5
12.	Тема 12. Дисципліна праці	5
13.	Тема 13. Трудові спори	5
14.	Тема 14. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства. Відповідальність у трудовому праві	5
Разом:		60

6.1. Підготувати реферати на наступні теми з дисципліни:

1. Конституційні гарантії та захист трудових прав в Україні.
2. Внутрішньоправова імплементація міжнародних норм про працю.
3. Соціальне партнерство у сфері трудових відносин за законодавством України.
4. Актуальні проблеми охорони праці за законодавством України.
5. Проблеми реформування трудового права в Україні.
6. Підстави виникнення зміни та припинення трудових правовідносин за законодавством України.
7. Види трудового договору, особливості їх укладення та розірвання.
8. Проблеми припинення та розірвання трудового договору за законодавством України.
9. Правове регулювання трудових відносин за законодавством України.
10. Міжнародно-правове регулювання захисту інтересів громадян України, які працюють за кордоном.
11. Адаптація трудового законодавства України до європейських стандартів: сучасний стан і перспективи.
12. Особливості правового регулювання охорони праці жінок, молоді та інвалідів.
13. Правове регулювання охорони праці та її організаційно-правові форми в Україні.
14. Правове регулювання відпусток за трудовим законодавством України.
15. Соціальні права в системі прав людини: міжнародно-правовий досвід і законодавство України.
16. Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України.
17. Правове регулювання індивідуальних і колективних трудових спорів.
18. Контрольні механізми МОП щодо дотримання міжнародних стандартів праці.
19. Новітні тенденції нормотворчої діяльності Міжнародної організації праці та впровадження і реалізація їх норм в українському законодавстві.

20. Аналіз державної Декларації основних прав і принципів у сфері праці в контексті новітніх тенденцій нормотворчої діяльності Міжнародної Організації праці.
21. Правове регулювання оплати праці за законодавством України.
22. Гарантії та компенсації за трудовим законодавством України.
23. Правове регулювання атестації працівників і держслужбовців.
24. Правове регулювання матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин.
25. Дисциплінарна відповідальність працівників за законодавством України.
26. Практика вирішення індивідуальних трудових спорів у суді.
27. Європейський суд з прав людини як вища міжнародна інстанція з вирішення трудових спорів.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Види індивідуальних науково(навчально)-дослідницьких завдань:

- підготовка статті до друку;
- виступ на наукових конференціях (друковані тези);
- участь у інтернет-конференціях;
- участь у студентських олімпіадах;
- конспект з теми (модуля) за заданим або власно розробленим студентом планом;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні розвідки тощо;
- розроблення навчальних та діагностичних тестових завдань (з теми, модуля, курсу).
- виготовлення схем, розроблення структурно-функціональних схем.
- написання есе, творчих завдань тощо.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Проблемні лекції, лекції з елементами бесіди, інтерактивні лекції, ілюстрація, розв'язування творчих завдань, евристична бесіда, навчальна дискусія, ділові ігри, тестування, анкетування.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль (рейтинг) – оцінювання за результатами практичних занять.

Модуль контроль.

Контроль самостійної роботи (захист індивідуальних науково-дослідницьких завдань).

Підсумковий контроль (екзамен).

Розподіл балів, які отримують студенти
Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними
шкалами та критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, здатний використовувати набуті знання та вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища й факти. Мова логічно обгрунтована і граматично правильна.	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	Студент виявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення та висновки, правильно виконує навчальні завдання, виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.. Відповіді досить повні, логічні, з елементами самостійності, але містять деякі неточності.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
75-81	C					
67-74	D	задовільно	Студент виявляє наявність знань лише основного матеріалу, відповідає по суті питання і в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь не повна, нечітка, містить неточності, дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі, застосовуючи знання при рішенні практичних задач.	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-66	E					
менше 60	F	незадовільно	Студент не знає значної частини матеріалу курсу, допускає суттєві помилки при висвітленні основних питань, при формулюванні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, не може провести зв'язок між теоретичним матеріалом і сучасною дійсністю, не може правильно вирішити конкретну задачу, зорієнтуватись в конкретній ситуації, робить велику кількість помилок в усній відповіді.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	незараховано

При розрахунку успішності студентів, слухачів з кожного модулю враховуються такі види робіт: аудиторна робота (семінарські заняття); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів);

модульний контроль (виконання тестів, контрольних робіт з конкретного модулю).

Оцінювання проводиться за національною системою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно").

Результат аудиторної роботи за конкретний модуль розраховується, як середньоарифметичне з усіх виставлених оцінок під час аудиторних занять цього модулю. Результат самостійної та індивідуальної роботи розраховується за такою ж формулою, як і результат аудиторної роботи.

Підсумкові бали (оцінка) з навчальної дисципліни за результатами модульних контролів визначаються, як середньоарифметичне результатів засвоєння окремих залікових модулів (модульних контролів).

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Конспект лекцій.
2. Методичні рекомендації для практичних занять.
3. Методичні рекомендації для індивідуальної та самостійної роботи.
4. Тести, ситуаційні задачі, завдання.
5. Модульна контрольна робота.

ЛІТЕРАТУРА:

Нормативна:

1. Конституція України від 26 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради – 1996 - № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 (в ред. від 01.05.2016 р.) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www. rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (04.03.2015 р.) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (в ред. від 04.03.2015 р.) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (в ред. від 04.03.2015 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
6. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 р. (в ред. від 05.03.2015 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 34. – Ст. 445.
8. Про об'єднання громадян: Закон України від 21.12.2000 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
9. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24 із змінами від 20.11.2012 року № 5498 VI/ 5498-17.
10. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20 із змінами від 06.11.2012 року № 5477-VI.
11. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. (в редакції від 23.03.2000.) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 27.
12. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
13. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
14. Про охорону здоров'я. Основи законодавства України. // Голос України. – 1992. – 15 грудня.
15. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www. rada.gov.ua>
16. Інструкція про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах і організаціях: Затв. наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29 липня 1993 року № 59 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці України. - 1993. - № 9-10; 1996. - № 5.
17. Методика обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги / Затв. Міністерством соціального захисту населення України, Міністерством фінансів України, Міністерством економіки України,

- Державного комітету у справах сім'ї та молоді, Державного комітету статистики України від 18 червня 1999 р. № 102/154/64/61/204.
18. Положення про порядок виплати грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим громадянам або їхнім спадкоємцям / Затв. постановою КМ України від 18 лютого 1993 р. № 112.
  19. Положення про порядок організації сезонних робіт: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 року № 578 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 7.
  20. Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива / Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. № 848.
  21. Положення про порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, і безробітних, виплати допомоги по безробіттю, а також умови подання матеріальної допомоги в період професійної підготовки та перепідготовки: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 року № 578 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 6.
  22. Положення про робоче місце інваліда і про порядок працевлаштування інвалідів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03 травня 1995 року № 1314 // ЗП Уряду України. - 1995. - № 7. - Ст. 181.
  23. Положення про умови та порядок надання адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям / Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 238 від 22 лютого 1999 р.
  24. Порядок виплати допомоги на поховання / Затв. Міністерством соціального захисту населення України, Міністерством фінансів України, Міністерством праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України від 02.11.1994 р. № 193/107/61/88/08-14-627/44 (в редакції наказу від 29.10.96 р. № 148/232/88/95/08-14-759/123).
  25. Порядок надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 346 // Офіційний вісник України. - 1997. - Число 16. - С. 73; Число 35. - С. 14.
  26. Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 року № 992 // ЗП Уряду України. - 1996. - № 17. - Ст. 460.

27. Порядок, тривалість і умови надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються у вищих учбових закладах з вечірньою та заочною формами навчання, де навчальний процес має свої особливості: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 року № 634 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
28. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям. Закон України від 01 червня 2000 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
29. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24 лютого 1994 р. // ВВР. - 1994. - № 27. - ст. 218.
30. Про зайнятість населення. Закон України від 1 березня 1991 р. // ВВР. - 1991. - № 14. - ст. 170.
31. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СПІД) та соціальний захист населення. Закон України від 12 грудня 1991 р. // ВВР. - 1992. - № 11.- ст. 152.
32. Про застосування контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1993 року № 203 // ЗП Уряду України. - 1993. - № 6. - Ст. 121.
33. Про затвердження Показників і критеріїв умов праці, по яких надаються щорічні додаткові відпустки працівникам, зайнятим на роботах, пов'язаних з негативним впливом на здоров'я шкідливих виробничих чинників: Наказ Міністерства охорони здоров'я і Міністерства праці та соціальної політики України від 31 грудня 1997 року № 383/55 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 3.
34. Про затвердження Порядків застосування Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 30 січня 1998 року № 16 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 2.
35. Про затвердження Порядку визначення розміру допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, вагітністю та пологами суб'єктам підприємницької діяльності - фізичним особам, які обрали спрощену систему оподаткування - постанова КМ України від 24 квітня 2000 р.
36. Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 року № 45 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
37. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01 липня 1993 року (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 року) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 36. - Ст. 361; Голос України. - 1997. - 8 лютого.

38. Про нарахування виплат за час щорічної відпустки, додаткових відпусток у зв'язку з навчанням, творчої відпустки, додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, або для виплати компенсації за невикористані відпустки, які надаються у календарних днях, якщо працівник з незалежних від нього причин працював в режимі неповного робочого тижня чи перебував у відпустці без збереження заробітної плати або з частковим її збереженням: Роз'яснення Міністерства праці України від 21 липня 1997 року № 04-3022 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці України. - 1998. - № 1.
39. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - №17. - Ст. 121.
40. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 34. - Ст. 227.
41. Про порядок та розміри компенсаційних виплат дітям, які потерпіли внаслідок Чорнобильської катастрофи - постанова КМ України № 155 від 08 лютого 1997 р.
42. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 1992 року № 9 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 р. № 4, від 26 жовтня 1995 р. № 18 та від 25 травня 1998 р. № 15) //Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. — К., 1995. - С. 373; Вісник Верховного Суду України. - 1998. - № 3.
43. Про прожитковий мінімум. Закон України від 15 липня 1999 р. // ВВР. - 1999. - № 38. - ст. 348.
44. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 квітня 1993 року № 245 // ЗП Уряду України. - 1993. - № 9. - Ст. 184.

Основна:

1. Трудове право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко та ін.; за ред. В.В. Жернакова. – Х.: Право, 2012. – 496 с.
2. Трудове право України: підруч. / за ред. О.М. Ярошенка, С.М. Прилипка – 5-те вид., переробл. і доповн. – Х.: ФІНН, 2012. – 800 с.
3. Бущенко П.А. Порядок укладення трудового договору як стадія реалізації права на працю / П.А. Бущенко // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 51. – С. 19-27.
4. Гончарова Г.С. Сфера укладення колективного договору / Г.С.Гончарова, В.В. Жернаков // Право України. – 2000. – № 8. – С. 85-87.
5. Єрмоменко В.В. Поняття принципів трудового права та їх застосування / В.В. Єрмоменко // Вчені записки Таврійського нац. ун-ту ім. В.І. Вернадського: Юрид. науки / редкол.: В.Г. Ротань та ін. –

- Сімферополь: Таврійський нац. ун-т ім. В.І. Вернадського, 2009. – Т. 22 (61). – № 2. – С. 163-176.
6. Єрмоменко В.В. Застосування Конституції до трудових і пов'язаних з ними правовідносин / В.В. Єрмоменко // Актуальні пробл. права: теорія і практика: [зб. наук. пр.] / редкол.: Л.І. Лазор та ін. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2009. – № 14. – С. 65-82.
  7. Жернаков В. Договірне регулювання соціально-трудових відносин / В. Жернаков // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2000. – № 4 (23). – Х.: Право, 2000. – С. 227-238.
  8. Кравцов Д.М. Нещасний випадок виробничого характеру: істотні ознаки та відмінності від суміжних понять / Д.М. Кравцов // Право України. – 2002. – №12. – С. 108-111.
  9. Неумивайченко Н. Правила поведінки державних службовців / Н.Неумивайченко // Там же. – 2001. – № 2. – С. 80-83.
  10. Серeda О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання / О.Серeda // Право України. – 2002. – № 9. – С. 82-86.
  11. Сільченко С.О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладання, зміни та припинення: [моногр.] / С.О. Сільченко. – Х.: Золоті сторінки, 2005 – 204 с.
  12. Слюсар А.М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: [моногр.] / А.М. Слюсар. – Х.: ФІНН, 2011. – 336 с.
  13. Швець Н.М. Право на страйк та умови його реалізації: моногр. / Н.М.Швець. – Х.: Право, 2009. – 224 с.
  14. Юшко А.М. Переведення чи зміна істотних умов праці? / А.М.Юшко // Право України. – 1998. – № 5. – С. 68-73.
  15. Яковлева Г.О. Щодо поняття грубого порушення трудових обов'язків / Г.О. Яковлева // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 51. – С. 163-170.
  16. Ярошенко О.М. Законодавство та локальні нормативні акти у сфері праці: проблема співвідношення / О.М. Ярошенко // Там же. – 2005. – Вип. 71. – С. 60-66.
  17. Ярошенко О.М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: моногр. / О.М. Ярошенко. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006.

Додаткова:

1. Прилипко С.М. Правове регулювання зайнятості населення / С.М.Прилипко // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 49. – С. 104-113.
2. Процевский А.И. Метод правового регулирования трудовых отношений / А.И. Процевский. – М.: Юрид. лит., 1972.
3. Процевский А.И. Предмет советского трудового права / А.И.Процевский. – М.: Юрид. лит., 1979.
4. Законодавчі електронні бази даних мережі Інтернет:

www.raga.gov.ua, www.nau.com.ua

5. Пошукові інформаційні системи мережі Інтернет:
www.google.com.ua, www.alta-vista.com, www.rambler.ru .

**ПРИБЛИЗНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО
МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
(заліку):**

1. Предмет, метод, система та функції трудового права.
2. Джерела і принципи трудового права.
3. Загальна характеристика суб'єктів трудового права.
4. Поняття, ознаки та види трудових правовідносин.
5. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин.
6. Поняття і класифікація суб'єктів трудового права.
7. Працівники та трудовий колектив як суб'єкти трудового права, їх трудова правосуб'єктність.
8. Підприємство (установа, організація) як суб'єкт трудового права.
9. Правовий статус, права і обов'язки та гарантії діяльності Профспілок України.
10. Поняття і зміст колективного договору.
11. Порядок укладання колективного договору.
12. Зміст, види і порядок укладення колективних угод.
13. Реєстрація угод і колективних договорів.
14. Контроль за виконанням колективного договору. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.
15. Поняття «зайнятість населення» та категорії зайнятого населення в Україні.
16. Форми зайнятості та напрями державної політики у цій сфері.
17. Правовий статус безробітних та громадян, які шукають роботу.
18. Порядок реєстрації безробітних та громадян, які шукають роботу, перереєстрації та ведення обліку.
19. Поняття «підходяща робота».
20. Правове регулювання соціальних виплат безробітним.
21. Порядок бронювання та визначення квоти робочих місць.
22. Особливі гарантії при втраті роботи щодо окремих категорій громадян.
23. Правовий статус Державної служби зайнятості. Її права та обов'язки.
24. Права та обов'язки підприємств, установ, організацій у сфері зайнятості. Відповідальність підприємств за невиконання законодавства про працевлаштування.
25. Поняття, зміст і види трудового договору.
26. Форма, строк і порядок укладення трудового договору.
27. Зміна умов трудового договору.
28. Переміщення на інше робоче місце. Зміна істотних умов праці.
29. Поняття і види переведень на іншу роботу.
30. Порівняльна характеристика сумісництва і суміщення.
31. Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація.

32. Поняття «припинення трудових правовідносин» і «розірвання трудового договору».
33. Припинення трудових правовідносин за підставами, у яких присутня взаємна воля сторін.
34. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
35. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Класифікація підстав розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
36. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються за ініціативою роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
37. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору.
38. Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу.
39. Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку із звільненим працівником. Вихідна допомога.
40. Поняття та види робочого часу.
41. Поняття й види режиму робочого часу.
42. Облік робочого часу. Робота понад встановлену тривалість робочого дня (надурочні роботи, чергування). Випадки та порядок залучення до робіт понад встановлену тривалість.
43. Право на відпочинок та його гарантії. Поняття і види часу відпочинку.
44. Щорічні відпустки працівників та їх види. Порядок надання відпустки, подовження, перенесення та відкликання з відпустки.
45. Відпустки без збереження заробітної плати. Відпустки цільового призначення: учбові, творчі, соціальні.
46. Поняття, функції і принципи оплати праці.
47. Поняття та види дисциплінарної відповідальності.
48. Підстава й умови матеріальної відповідальності працівників. Строки притягнення працівників до матеріальної відповідальності.
49. Права та обов'язки роботодавця з підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів.
50. Права працівників на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації.
51. Гарантії прав працівників на охорону праці під час укладення трудового договору та під час роботи.
52. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.
53. Розслідування нещасних випадків не виробничого характеру.
54. Поняття та види трудових спорів.
55. Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають індивідуальні трудові спори.

56. Порядок, строки, виконання рішень комісії з трудових спорів (КТС) по індивідуальних трудових спорах.
57. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори.
58. Особливості правового регулювання праці жінок.
59. Особливості правового регулювання праці неповнолітніх.
60. Особливості правового регулювання праці осіб із зниженою працездатністю.

Коледж приватного вищого навчального закладу
«Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Циклової комісії з
правознавства Коледжу
ПВНЗ «КІДМУ КПУ»

І.П. Зеленко

_____ 2015 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТРУДОВЕ ПРАВО

галузь знань _____ 0304 Право _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціальність 5.03040101 – Правознавство

форма навчання _____ денна

(Шифр за ОПІ ПІ 9)

Кіровоград – 2015 рік

Вступ

Практичне заняття – це одна з форм аудиторних занять, що містить у собі різноманітні варіанти прояву студентами рівня засвоєння лекційного матеріалу, інформації, яка була здобута при опрацюванні наукової літератури, нормативних матеріалів та інших джерел.

Метою цих занять є, з одного боку, перевірка рівня засвоєння програмного матеріалу студентами – мета викладача, а з іншого – це форма активної участі слухачів в процесі отримання знань та навичок у сфері професійної підготовки – мета студента.

Формою проведення цих занять можуть бути короткострокові письмові опитування, написання колоквиумів навчальною групою за темою практичного заняття, виконання контрольних письмових робіт, що виконуються на протязі заняття.

Але перед тим, як організувати та проводити практичні заняття з навчального курсу, викладач повинен усвідомити повний спектр можливостей кожної форми роботи в процесі прищеплення студентам знань, навичок та умінь, а також всі позитивні сторони цих методів і форм. При цьому не треба забувати про те, що неправильне їх застосування може призвести до негативного результату, тобто недостатнього рівня засвоєння навчального матеріалу.

Під час розгляду тем на практичних заняттях виникає потреба пов'язувати теоретичні питання з вирішенням їх на практиці. Для вирішення цієї проблеми найбільш ефективно підходить така форма навчання, як вирішення та розв'язування практичних задач. Вирішуючи ці завдання студенти, під керівництвом викладача, повинні, спираючись на теоретичні положення тієї чи іншої теми, набути певних практичних навичок, знань та умінь. При цьому вони повинні дати вірну відповідь на питання, яке стоїть в умовах задачі.

Письмове опитування є одним із видів індивідуальних завдань, котре виконує функцію оперативного контролю з боку викладача за процесом засвоєння студентами знань з відповідних тем навчального курсу. На виконання опитування викладач відводить 10-20 хвилин практичного заняття. Темою цього контрольного заходу, як правило, є загальна тема заняття або одне з ключових, актуальніших питань даного практичного заняття, котре має, насамперед, прикладне значення. Зміст варіанту включає декілька питань.

Дискусії дають прекрасну можливість виявити, яку позицію викладач та студенти займають щодо проблем розвитку нотаріату в Україні та його застосування на практиці. Це дуже важливо при вивченні навчального матеріалу, оскільки крім засвоєння інформації про факти слухачі повинні уявити собі проблему в цілому. До того ж обговорення дає можливість навчитися слухати свого співрозмовника, говорити по черзі, а також набути інших навичок роботи в колективі, без яких виробити в собі повагу до закону, до прав інших людей неможливо.

Змістовий модуль I. Загальні положення трудового права України

Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права

Практичне заняття № 1

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: виробити навички щодо правильного застосування форм і методів трудового права, закріпити знання щодо складових системи трудового права, його місця і ролі в соціально-економічному розвитку держави.

План

1. *Зміст трудового права України, його місце в системі права України.*
2. *Предмет, методи і функції трудового права.*

Методичні рекомендації

При підготовці на перше питання необхідно засвоїти основні поняття, зміст предмету та ознаки трудового права як галузі права; вміти визначати ознаки найманої праці; засвоїти дві групи трудових відносин - індивідуальні відносини щодо застосування найманої праці та колективні трудові відносини.

При підготовці на друге питання необхідно засвоїти ознаки предмета трудового права, основні методи регулювання в трудовому праві; чітко визначати функції трудового права; навчитись орієнтуватись у структурі трудового права.

Питання до теми:

1. *Якими ознаками характеризується трудове право?*
2. *До яких галузей права належить трудове право?*
3. *Що є предметом трудового права?*
4. *Які специфічні методи притаманні трудовому праву?*
5. *Чи є необхідність в існуванні трудового права як самостійної галузі?*
6. *Що таке система трудового права?*
7. *З яких структурних елементів складається система трудового права?*
8. *За якими критеріями трудове право відмежовується від інших галузей?*

Завдання: закріпити набуті знання відповідно до конспекту лекції та опрацювати питання, винесені на самостійне вивчення..

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю України. – ст. 1;
2. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 4-13;
3. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 12-27;
4. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 5-14;
5. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 26-49.

Тема 3. Суб'єкти трудового права

Практичне заняття № 2

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям суб'єктів трудового права, їх видами; сформулювати у студентів уявлення про найманого працівника та підприємство, установу,

організацію як суб'єктів трудового права; ознайомити студентів із особливостями трудового колективу та профспілкового органу як суб'єктів трудового права.

План

1. *Поняття суб'єктів трудового права, їх класифікація.*
2. *Працівники як суб'єкти трудового права, їх трудова правосуб'єктність.*
3. *Підприємство, установа, організація як суб'єкт трудового права.*
4. *Трудовий колектив як суб'єкт трудового права.*
5. *Профспілковий орган як суб'єкт трудового права.*

Питання до теми:

1. Хто такі суб'єкти правових відносин?
2. Хто може бути суб'єктом правових відносин?
3. Чим наділені суб'єктами правових відносин?
4. Чим суб'єкти правовідносин відрізняються від суб'єктів права?
5. Що таке правоздатність і дієздатність?
6. Хто може бути найманим працівником в Україні?
7. Якими критеріями визначається трудова правосуб'єктність найманих працівників?
8. Якими критеріями визначається трудова правосуб'єктність підприємства, установи, організації?
9. Що таке трудовий колектив за нормами трудового законодавства?
10. Які повноваження в сфері трудових правовідносин мають профспілкові органи?

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю України. – ст. ст. 3, 7, 8, ч.5 ст. 24, 246, 252-1;
2. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 40-45, 47-59;
3. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 109-120, 125-138;
4. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 19-28, 40-62, 175-183, 859, 874-877;
5. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 92-100, 104-108.

Тема 4, 6. Колективні договори та угоди. Міжнародно-правове регулювання праці

Практичне заняття № 3

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: 1. Ознайомити студентів з історією виникнення колективних договорів та етапами їх розвитку в Україні; сформувати у студентів уявлення про колективний договір як акт локального регулювання трудових відносин; ознайомити студентів із метою укладення колективного договору та його сторонами.

2. Ознайомити студентів з поняттям, джерелами та суб'єктами міжнародно-правового регулювання праці; сформувати у студентів уявлення про Міжнародну організацію праці як одного з найважливіших суб'єктів у встановленні міжнародних стандартів прав людини в галузі праці; ознайомити студентів із структурою, метою діяльності та завданнями Міжнародної організації праці.

План

1. *Історія виникнення колективних договорів і етапи їх розвитку в Україні.*
2. *Поняття, зміст, мета укладення і сторони колективного договору. Порядок укладення колективного договору.*

3. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці. Міжнародна організація праці (МОП), її структура, основні напрями та мета діяльності.

Питання до теми:

1. Що таке нормативно-правовий договір як форма (джерело) права?
2. Коли і ким вперше було використано термін «колективний договір»?
3. Ким і де вперше було укладено колективний договір в Україні?
4. Що таке колективний договір за законодавством України?
5. З якою метою укладаються колективні договори?
6. Хто є сторонами колективного договору?
7. Що таке зміст колективного договору?
8. Які умови складають зміст колективного договору?
9. З чого починається укладення колективного договору?
10. Як затверджується колективний договір?
11. Коли колективний договір набуває чинності і коли її втрачає?
12. Що є джерелами міжнародно-правового регулювання праці?
13. Чи є Україна членом МОП?
14. В чому різниця між конвенціями і рекомендаціями МОП?
15. Яку внутрішню структуру має МОП?
16. Якою є мета діяльності МОП?

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю України. – ст. 10-20.
2. Закон України «Про колективні договори та угоди».
3. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 70-78.
4. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. - с. 145-160.
5. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 83-112.
6. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 490-495.
7. Гусов К.Н., Курилишин М.Н. Международно-правовое регулирование труда (в конвенциях и рекомендациях МОТ). – М. - 1992.

**Змістовий модуль II.
Трудовий договір та його реалізація**

Тема 7. Трудовий договір

Практичне заняття № 4

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям трудового договору, його ознаками; сформувати у студентів уявлення про відмінності трудового договору від цивільно-правових договорів; ознайомити студентів із сторонами трудового договору та їх правовим статусом, з істотними умовами трудового договору та їх значенням для укладення цього договору; сформувати у студентів уявлення про факультативні умови трудового договору та їх особливості.

План

1. Поняття трудового договору, його відмінність від суміжних цивільно-правових договорів.
2. Сторони трудового договору, їх правовий статус.
3. Істотні умови трудового договору. Факультативні умови трудового договору.

Питання до теми:

1. Що таке договір?
2. Які види договорів ви знаєте?
3. Хто є суб'єктами індивідуальних трудових відносин?
4. Хто виступає в ролі роботодавця за трудовим законодавством України?
5. Хто може бути найманим працівником в Україні?
6. Де закріплено легальне поняття трудового договору?
7. Що таке трудовий договір? Що становить його зміст?
8. Хто є сторонами трудового договору?
9. Які основні обов'язки покладаються на сторін трудового договору?
10. З якого віку в Україні можна укласти трудовий договір?
11. У які способи може здійснюватись працевлаштування?
12. Що становить зміст будь-якого договору?
13. Які види умов можуть міститись в будь-якому договорі?
14. На які види поділяються умови трудового договору?
15. Які умови є істотними для трудового договору?
16. Які факультативні умови можуть включатися в трудовий договір?
17. З якою метою може встановлюватись випробування при прийнятті працівника на роботу?

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю України;
2. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007;
3. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002;
4. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000;
5. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001.

Тема 8. Робочий час

Практичне заняття № 5

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів із нормативно-правовими актами, які визначають робочий час в Україні; сформувані у студентів уявлення про поняття робочого часу; знайомити студентів з нормою робочого часу та її елементами.

План

1. Правове регулювання робочого часу в Україні.
2. Поняття робочого часу, його норма.

Питання до теми:

1. Які найважливіші локальні акти діють на підприємствах, в установах, організаціях?
2. Які основні обов'язки покладаються на працівників?
3. Як називають час протягом якого працівники мають виконувати свої трудові обов'язки?
4. Що означає термін «режим роботи» підприємства, установи, організації?
5. Чи однакові поняття «режим роботи підприємства» і «робочий час працівника»?
6. Якими правовими актами регулюються питання, пов'язані з робочим часом працівників?
7. Що таке робочий час?
8. Що таке норма робочого часу?

9. Що таке робочий день?
10. Що таке робочий тиждень?

Рекомендована література:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 160;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 310-314;
3. Сличинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 336-338, 346-351, 354-356;
4. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 252-253.

Тема 9. Час відпочинку

Практичне заняття № 6

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям часу відпочинку; сформувати у студентів уявлення про правове регулювання часу відпочинку в Україні; ознайомити студентів з особливостями різних видів часу відпочинку.

План

1. Поняття часу відпочинку, його правове регулювання.
2. Види часу відпочинку, їх особливості.

Питання до теми:

1. Яке право закріплено в ст. 45 Конституції України?
2. Від чого залежить висока продуктивність праці?
3. Чому людині потрібно відпочивати?
4. Якими гарантіями щодо відпочинку користуються працюючі?
5. Як можна визначити час відпочинку?
6. Що таке час відпочинку за трудовим правом?
7. Якими актами регулюються питання пов'язані з часом відпочинку?
8. Які види часу відпочинку виділяє трудове законодавство?
9. Які особливості має відпочинок протягом робочого дня (зміни)?
10. Які особливості має щотижневий відпочинок?

Рекомендована література:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 169-171;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 331-336;
3. Сличинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 383-391;
4. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 269-274.

Тема 10. Оплата праці

Практичне заняття № 7

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: ознайомити студентів з поняттями «оплата праці» та «заробітна плата»; сформувати у студентів уявлення про функції заробітної плати; ознайомити студентів із структурою заробітної плати.

План

1. Поняття оплати праці та заробітної плати.
2. Функції заробітної плати.

3. Структура заробітної плати.

Питання до теми:

1. Які права закріплено в ст. 43 Конституції України?
2. Які гарантії щодо оплати праці встановлено в нашій державі?
3. До яких умов трудового договору належить умова про заробітну плату?
4. Від чого залежить розмір заробітної плати?
5. Чи тотожні поняття «оплата праці» і «заробітна плата»?
6. Що таке оплата праці?
7. Що слід розуміти під заробітною платою?
8. Які функції виконує заробітна плата?
9. Яку структуру має заробітна плата?
10. Чим заробітна плата відрізняється від винагороди за цивільно-правовим договором?

Рекомендована література:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 180-187;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 354-359;
3. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 449-465, 433-449;
4. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 293-302, 314-318.

Змістовий модуль III.

Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві

Тема 13. Трудові спори

Практичне заняття № 8

Час проведення заняття: 2 год.

Навчальна мета: ознайомити студентів з поняттями «трудовий спір»; сформувати у студентів уявлення про систему органів розгляду трудових спорів; ознайомити студентів із порядком і строками розгляду трудових спорів у КТС.

План

1. *Принципи розгляду трудових спорів.*
2. *Підвідомчість трудових спорів та її види.*

Питання до теми:

1. Що таке трудовий спір?
2. Які причини виникнення трудових спорів встановлено в нашій державі?
3. Які види трудових спорів ви знаєте?
4. Які основні принципи трудових спорів? Дайте характеристику.
5. Розкрийте зміст підвідомчості трудових спорів.
6. Визначте види трудових спорів.
7. Яка компетенція Комісії з трудових спорів?
8. Який порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС?
9. В чому полягає розгляд індивідуальних трудових спорів судом?

Рекомендована література:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 180-187;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 354-359;

3. Сличинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 449-465, 433-449;
4. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 293-302, 314-318.

Коледж приватного вищого навчального закладу
«Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Циклової комісії з
правознавства Коледжу
ПВНЗ «КІДМУ КПУ»
І.П. Зеленко

_____ 2015 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНИХ РОБІТ

ТРУДОВЕ ПРАВО

галузь знань _____ 0304 Право _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціальність 5.03040101 – Правознавство

форма навчання _____ денна

(Шифр за ОПІ ПІ 9)

Кіровоград – 2015 рік

Вступ

Важливим способом залучення студентів до більш глибокого засвоєння дисципліни “Екологічне право” є самостійна робота. Вона є складовою частиною навчального процесу і проводиться з метою закріплення і поглиблення знань, отриманих на лекціях, набуття навичок роботи з літературою, активного пошуку нових знань. Самостійна робота потребує творчої, наближеної до наукового осмислення і узагальнення роботи.

Самостійна робота студентів і слухачів з вивчення дисципліни “Екологічне право” передбачає різноманітні види роботи, насамперед, опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання окремих питань, які не викладаються на лекціях; опрацювання основної і додаткової літератури; збір і систематизацію інформації; підготовка відповідей на запитання для самоперевірки, аналіз нормативно-правових актів для підготовки до екзамену.

Навчальний матеріал, передбачений для самостійної роботи студентів, виноситься на підсумковий модульний контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався в процесі аудиторних навчальних занять.

Змістовий модуль I. Загальні положення трудового права України

Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права

4 год.

Навчальна мета: виробити навички щодо правильного застосування форм і методів трудового права, закріпити знання щодо складових системи трудового права, його місця і ролі в соціально-економічному розвитку держави.

План

1. Функції трудового права.
2. Система трудового права.
3. Відмежування трудового права від суміжних галузей

Питання для самоконтролю:

1. Що таке функції трудового права?
2. Які функції виконує трудове право?
3. Які розділи входять до курсу «Теорії держави і права»?
4. В чому полягає сутність регулятивної функції трудового права?
5. В чому полягає сутність захисної функції трудового права?
6. В чому полягає сутність соціальної функції трудового права?
7. В чому полягає сутність виробничої функції трудового права?
8. В чому полягає сутність виховної функції трудового права?
9. Що таке система трудового права?
10. З яких структурних елементів складається система трудового права?
11. За якими критеріями трудове право відмежовується від інших галузей?

Література для підготовки самостійної роботи:

Основна:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 13-18;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 27-43;
3. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 49-61.

Додаткова:

1. Пилипенко П.Д. Про концепцію трудового права України //Право України. – 1993. - № 5. – с. 63-70.

Тема 2. Трудові правовідносини

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям трудових правовідносин та їх видами; сформувати у студентів уявлення про структуру трудових правовідносин; ознайомити студентів із структурними елементами трудових правовідносин.

План:

1. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин?
2. Назвіть які підстави виникнення трудових правовідносин ви знаєте?
3. Охарактеризуйте трудовий договір як основну підставу виникнення трудових правовідносин.
4. Визначте особливості адміністративно-правового акта як підстави виникнення трудових правовідносин.
5. Що слід розуміти під обранням на посаду?
6. Що означає факт погодження з відповідними особами для виникнення трудових правовідносин?
7. Чи є рішення суду підставою для виникнення трудових правовідносин?
8. Які ви знаєте підстави зміни трудових правовідносин?
9. Назвіть підстави припинення трудових правовідносин.

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

1. Кодекс законів про працю України. – ст. ст. 32, 33, 34, 36;

Основна:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 63-67, 134-142;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 181-192, 252-268;
3. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 211-242.

Додаткова:

1. Гончаров Г.С. Переводы и перемещения в судебной практика. – Х. – 1982.

Тема 3. Суб'єкти трудового права

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям суб'єктів трудового права, їх видами; сформувати у студентів уявлення про найманого працівника та підприємство, установу, організацію як суб'єктів трудового права; ознайомити студентів із особливостями трудового колективу та профспілкового органу як суб'єктів трудового права.

План

1. Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа-роботодавець як суб'єкти трудового права, їх правосуб'єктність.
2. Державні органи, які виступають суб'єктами трудового права.

Питання для самоконтролю:

1. Що слід розуміти під поняттям «власник підприємства, установи, організації»?

2. Які особливості має трудова правосуб'єктність власника підприємства, установи, організації.
3. Як слід розуміти поняття «уповноважений власником орган»?
4. Які особливості має трудова правосуб'єктність уповноваженого власником органу?
5. Чи може бути фізична особа роботодавцем за нормами трудового законодавства?
6. Які особливості має правовий статус роботодавця-фізичної особи?
7. Які державні органи виступають суб'єктами трудового права?

Література для підготовки самостійної роботи:

Основна:

1. Бойко М.Д. *Трудове право України*. – К. – 2007. – с. 45-47, 59-61;
2. Прокопенко В.І. *Трудове право України*. – Х. – 2002. – с. 120-125, 140-145;
3. *Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої*. – К. – 2001. – с. 100-104.

Додаткова:

1. Прокопенко В. *Власник і уповноважений ним орган як суб'єкти трудового права //Право України*. – 1994. - № 10. – с. 22.

Тема 4. Колективні договори та угоди

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з історією виникнення колективних договорів та етапами їх розвитку в Україні; сформувати у студентів уявлення про колективний договір як акт локального регулювання трудових відносин; ознайомити студентів із метою укладення колективного договору та його сторонами.

План

1. Поняття колективних угод, їх види.
2. Порядок укладення колективної угоди.
3. Контроль за виконанням колективного договору.
4. Відповідальність за невиконання зобов'язань колективного договору, її види.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття колективних угод та їх роль у регулюванні соціально-трудових відносин.
2. Розкрийте співвідношення законодавства про працю, колективних угод та колективного договору.
3. Назвіть сторони колективних угод.
4. Який зміст мають колективні угоди?
5. Ким та з якою метою проводиться повідомна реєстрація колективних угод?
6. Хто здійснює контроль за виконанням колективного договору?
7. Визначте в чому проявляється такий контроль.
8. Яку відповідальність несуть особи, винні у невиконанні чи неналежному виконанні колективного договору.

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

1. Закон України «Про колективні договори та угоди»;

Основна:

2. Бойко М.Д. *Трудове право України*. – К. – 2007. – с. 72-78, 83-85;
3. Прокопенко В.І. *Трудове право України*. – Х. – 2002. – с. 160-165, 175-178;
4. *Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої*. – К. – 2001. – с. 498-505.

Додаткова:

1. Лосиця І. Колективний договір в нових умовах господарювання //Право України. – 1997. - № 5. – с. 73-76.

Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям зайнятості та категоріями зайнятого населення в Україні; сформувані у студентів уявлення про державну політику у сфері зайнятості населення, ознайомити студентів з формами зайнятості в Україні.

План

1. Державна служба зайнятості, її завдання, права та обов'язки.
2. Права та обов'язки підприємств, установ, організацій у сфері зайнятості.
3. Підстави визнання громадянина безробітним.
4. Правовий статус безробітного в Україні, соціальні виплати безробітним.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте структуру державної служби зайнятості.
2. Які права у сфері зайнятості та працевлаштування має ця служба?
3. Які обов'язки покладаються на державну службу зайнятості?
4. Як підприємства, установи, організації мають сприяти забезпеченню зайнятості населення?
5. Хто в Україні може бути визнаний безробітним?
6. Хто в Україні не може бути визнаний безробітним?
7. Визначте порядок надання особі статусу безробітного.
8. Які права та обов'язки покладаються на безробітних?
9. Які види матеріального забезпечення надаються безробітним?
10. Які розміри, умови та порядок виплати допомоги по безробіттю?

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

1. Закон України «Про зайнятість населення»;
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття».

Основна:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 87-91, 97-101;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 219-228;
3. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 141-151.

Додаткова:

1. Бойко Ю. Розмежування правового регулювання законодавства про працю та законодавства про зайнятість населення //Право України. – 1994. - № 10;
2. Пастухов В. Правові проблеми ринку праці в Україні //Право України. – 1996. – с. 30-33.

Тема 6. Міжнародно-правове регулювання праці

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям, джерелами та суб'єктами міжнародно-правового регулювання праці; сформувані у студентів уявлення про Міжнародну організацію праці як одного з найважливіших суб'єктів у встановленні міжнародних стандартів прав людини в галузі праці; ознайомити студентів із структурою, метою діяльності та завданнями Міжнародної організації праці.

План

1. Всесвітні міжнародні стандарти прав людини в галузі праці (Конвенції і рекомендації МОП).
2. Входження конвенцій і рекомендацій МОП до системи національного законодавства України.
3. Гармонізація трудового законодавства України з правом Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю:

1. Яке значення мають конвенції і рекомендації МОП для регулювання трудових відносин?
2. Які конвенції і рекомендації МОП ратифікувала Україна?
3. Яке співвідношення національного трудового законодавства України і конвенцій та рекомендацій МОП?
4. Назвіть акти Ради Європи та Європейського Союзу, котрі встановлюють міжнародні соціальні стандарти у сфері праці.
5. В чому виявляється гармонізація трудового законодавства України з правом Європейського Союзу?

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

1. Конституція України – ст. 9.
2. Кодекс законів про працю України. – ст. 8-1.

Основна:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 38-40.
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 104-109.
3. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 111-119.

Додаткова:

1. Гусов К.Н., Курилишин М.Н. Международно-правовое регулирование труда (в конвенциях и рекомендациях МОТ). – М. - 1992.

Змістовий модуль II.

Трудовий договір та його реалізація

Тема 7. Трудовий договір

4 год.

Навчальна мета: Поглибити і систематизувати знання студентів про підстави зміни умов трудового договору, зокрема, переведення, переміщення та зміну істотних умов праці; закріпити вміння застосовувати норми Кодексу законів про працю України; сприяти формуванню навичок самостійного пошуку відповідей на проблемні питання теми семінару.

План

1. Підстави для зміни умов трудового договору.
2. Поняття переведення та його види.
3. Переміщення та його відмінність від переведення.

Проблемне завдання: Порівняйте чим переведення відрізняється від переміщення та зміни істотних умов праці. З'ясуйте, що є критерієм розмежування переведення і переміщення.

Підготувати доповіді на тему:

- 1) Підстави зміни умов трудового договору за нормами сучасного законодавства України.

- 2) Особливості постійного і тимчасового переведення (на інше підприємство, в установу, організацію; в іншу місцевість, у зв'язку з виробничою необхідністю тощо).
- 3) Переведення за станом здоров'я.
- 4) Зміст, особливості та вимоги до оформлення переміщення.
- 5) Поняття, умови та особливості зміни істотних умови праці.

Вирішити задачі з теми:

1. Власник приватного підприємства «Глобус» видав наказ, у якому зазначено: 1) усіх керівників підрозділів попередити про зміну умов трудового договору і у двотижневий строк укласти з ними контракти; 2) при відмові укласти контракт, звільнення проводити за п. 1 ст. 41 КЗпП України; 3) строк контракту визначити не більше одного року. Чи відповідає такий наказ вимогам трудового законодавства?

2. Дорошенко І.М. після закінчення державного технічного університету як молодого фахівця направлено на роботу на машинобудівний завод. Директор відмовився прийняти його на роботу з тієї причини, що немає вакантного місця інженера. На цій посаді вже працює інший працівник, який проживає в даній місцевості і має квартиру. Дорошенко звернувся із скаргою до прокурора.

3. При прийнятті на роботу від Форменка і Верченка відповідно на посади конструктора і технолога адміністрація ТОВ «Еталон» вимагала такі документи: паспорт; трудову книжку; диплом про закінчення ВНЗ; характеристику з попереднього місця роботи; довідку про стан здоров'я; довідку про склад сім'ї; довідку про місце проживання; профспілковий квиток, партійний квиток. Чи правомірна вимога адміністрації про пред'явлення всіх вказаних документів? Як оформляється прийняття на роботу?

Питання для самоконтролю:

1. На які групи поділяються умови трудового договору?
2. Як встановлюються умови трудового договору?
3. Як слід розуміти вираз «стабільність трудового договору»?
4. Чи можуть бути умови договору змінені в односторонньому порядку?
5. Чи можна вважати примусовою працю, яка не передбачена трудовим договором?
6. Що таке трудова функція працівника?
7. Що слід розуміти під місцем роботи працівника?
8. Які умови праці є істотними для працівників?
9. Чи можуть умови трудового договору погіршувати становище працівників?
10. Хто може виступати ініціатором зміни умов трудового договору?

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

- 1 Конституція України. – ст. ст. 19, 43.
- 2 Кодекс законів про працю України. – ст. ст. 31-34, 170, 178.

Основна:

- 1 Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 134-136.
- 2 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 252-258.
- 3 Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 190-213, 681-685.
- 4 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 211-222.

Додаткова:

- 1 Гончарова Г.С. Переводы и перемещения в судебной практике. – Х. – 1982.
- 2 Жернаков В.В. Поняття примусової праці за законодавством України //Право України. – 1997. - № 10.

Тема 8. Робочий час

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів із нормативно-правовими актами, які визначають робочий час в Україні; сформувати у студентів уявлення про поняття робочого часу; знайомити студентів з нормою робочого часу та її елементами.

План

1. *Характеристика режиму з вахтовим методом роботи та ненормованого робочого дня.*
2. *Надурочна робота. Чергування.*
3. *Облік робочого часу, його види.*

Завдання:

1. Адміністрація заводу за погодженням з профспілкою ухвалила рішення про збільшення тривалості робочого дня на одну годину (з 7 до 8) при шестиденному робочому тижні, обґрунтовуючи це тим, що завод тривалий час стояв без роботи через фінансово-економічні труднощі, а в цей час отримав вигідне замовлення. Ряд працівників погодилися з рішенням адміністрації, а деякі звернулися за роз'ясненням до юрисконсульта заводу про законність прийнятого рішення.

Як визначається час початку роботи підприємства чи установи? Як розподіляється робочий час при 6 і 5-денному робочому тижні? Яка норма тривалості робочого часу передбачена законодавством? Чи законні дії адміністрації і профспілкового органу?

2. У зв'язку з необхідністю завершення ремонтно-будівельних робіт у строк, старший робітник Єгоров запропонував робітникам залишитися після роботи на 2 години протягом трьох днів підряд. Після здачі в експлуатацію об'єкта робітники поцікавились у начальника будівельного комбінату, як буде компенсована надурочна робота. Однак, начальник відповів, що ніякого розпорядження про залучення працівників до надурочної роботи він не видавав, крім того, працівники отримали премію за здачу об'єкта у строк.

Чи мала місце в цьому випадку надурочна робота? Який порядок залучення до надурочної роботи? Як компенсується надурочна робота?

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття вахтового методу організації робіт.
2. Охарактеризуйте особливості застосування вахтового методу роботи.
3. Що собою являє ненормований робочий день? Визначте його зміст.
4. Назвіть умови та порядок застосування ненормованого робочого дня.
5. Які компенсації надаються працівникам з ненормованим робочим днем?
6. Що таке надурочна робота?
7. Визначте умови та порядок застосування надурочних робіт.
8. Які працівники не можуть залучатися до таких робіт? Які граничні норми застосування надурочних робіт?
9. В чому різниця між надурочними роботами і ненормованим робочим часом?
10. Визначте поняття чергування, порядок та особливості його застосування?
11. Що розуміють під обліком робочого часу? Які види обліку робочого часу виділяють?
12. Які особливості застосування підсумованого обліку робочого часу?

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

- 1 Кодекс законів про працю України – ст. ст. 61-65.
- 2 Тимчасове положення про вахтовий метод організації робіт на підприємствах Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

3 Рекомендації про порядок надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці.

Основна:

1 Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 164-169.

2 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 326-331.

3 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 259-269.

Додаткова:

1 Венедиктов В. Регулювання ненормованого робочого часу в умовах ринкової економіки //Право України. – 2009. - № 7. – с. 104-106, 131.

Тема 9. Час відпочинку

4 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям часу відпочинку; сформувати у студентів уявлення про правове регулювання часу відпочинку в Україні; ознайомити студентів з особливостями різних видів часу відпочинку.

План

1. Додаткові відпустки за роботу.
2. Соціальні відпустки.
3. Порядок оплати відпусток.

Завдання

У правилах внутрішнього трудового розпорядку ТОВ «Нерухомість» було передбачено:

- 1) тривалість робочого часу протягом тижня для найманих працівників встановлюється 35 годин, для учасників товариства – 45 годин;
- 2) для жінок, які мають дітей віком до 14 років, робочий день скорочується на 1 годину;
- 3) оплата праці провадиться за фактично відпрацьований час;
- 4) в осінньо-зимовий період підприємство працює в режимі п'ятиденного робочого тижня, у весняно-літній – шестиденного робочого тижня.

Прокоментуйте вказані положення з точки зору відповідності їх чинному законодавству.

Питання для самоконтролю:

1. Вкажіть в яких випадках надаються додаткові відпустки за роботу?
2. Яка тривалість додаткових відпусток за роботу із шкідливими та небезпечними умовами праці?
3. Яка тривалість додаткової відпустки за роботу з ненормованим робочим часом?
4. Вкажіть максимальну сумарну тривалість щорічних основної та додаткових відпусток.
5. Яка тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами?
6. Хто має право на таку відпустку?
7. Визначте умови та порядок надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами.
8. Які працівники мають право на відпустку по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку?
9. В якому порядку надається дана відпустка та як вона може бути використана?
10. Визначте в якому порядку і в які строки оплачуються відпустки.
11. Чи можлива компенсація відпустки грошима?
12. Вкажіть, в яких розмірах здійснюється оплата відпусток?

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

- 1 Кодекс законів про працю України – ст. ст. 76, ч. 2 ст. 82, 83.
- 2 Закон України «Про відпустки».
- 3 Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми».
- 4 Порядок обчислення середньої заробітної плати, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України.

Основна:

- 1 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 339-341, 344-346.
- 2 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 278-281, 282-283, 287-289.

Додаткова:

- 3.1 Зубковський В. Компенсація за невикористану відпустку //Право України. – 1999. - № 2. – с. 103-104.
- 3.2 Умови праці й додаткові відпустки, інші компенсації за роботу в шкідливих умовах //Праця і зарплата. – 2009. - № 20. – серпень.

Тема 10. Оплата праці

4 год.

Навчальна мета: ознайомити студентів з поняттями «оплата праці» та «заробітна плата»; сформувані у студентів уявлення про функції заробітної плати; ознайомити студентів із структурою заробітної плати.

План

1. Тарифна система.
2. Преміювання, доплати і надбавки до заробітної плати.
3. Гарантійні та компенсаційні виплати.

Завдання:

1. Касир Наумова С.Н. вимагала від директора перенести їй відпустку, яка відповідно до графіка повинна бути надана в квітні 2010 року, на липень цього ж року. свою вимогу вона мотивувала тим, що відпустка була несвоєчасно оплачена. Директор відмовив в задоволенні вимог Наумової С.Н. посилаючись на те, що відпустка оплачується в дні передбачені для виплати заробітної плати, які припадають на середину відпустки Наумової.

В які строки має бути оплачена відпустка? Які наслідки має несвоєчасна оплата відпусток? Чи правомірна вимога Наумової С.Н.? Як визначається час надання відпустки у разі її перенесення?

2. Лазарева працювала економістом СП «Юган». Після закінчення 8 місяців роботи їй була надана відпустка згідно з затвердженим графіком. Однак в оплаті відпустки, на яку розраховувала Лазарева, їй було відмовлено. Адміністрація мотивувала відмові тим, що підприємство не є державним і працівники отримують досить високу заробітну плату.

Чи правомірна відмова адміністрації? Які умови та порядок оплати відпусток? Які наслідки тягне за собою несвоєчасна оплата відпустки?

Питання для самоконтролю:

1. Визначте поняття тарифної системи та навіть її елементи.
2. Що таке тарифна ставка?
3. Що таке тарифна сітка і яке її призначення?
4. Що таке тарифно-кваліфікаційні довідники?
5. Що таке преміювання і які його види Вам відомі?
6. Назвіть види доплат, передбачених законодавством.
7. Назвіть види надбавок, передбачених законодавством.
8. Які функції виконують премії, надбавки та доплати?

9. Визначте поняття гарантійних виплат та назвіть їх види.
10. Визначте поняття компенсаційних виплат та назвіть їх види.
11. Чим відрізняються гарантійні і компенсаційні виплати?

Література для підготовки самостійної роботи:

1. Нормативна:

- 1 Кодекс законів про працю України – ст. ст. 96, 102, 118-126, 129;
- 2 Закон України «Про оплату праці»;
- 3 Постанова Кабінету Міністрів України «Про норми відшкодування витрат на відрядження в межах України та за кордоном»;
- 4 Постанова Кабінету Міністрів України «Про гарантії і компенсації для працівників, які направляються для підвищення кваліфікації, підготовки, перепідготовки, навчання інших професій з відривом від виробництва»;
- 5 Постанова Кабінету Міністрів України «Про гарантії і компенсації при переїзді на роботу в іншу місцевість»;
- 6 Норми витрат на представницькі цілі, рекламу та виплату компенсації за використання особистих легкових автомобілів для службових поїздок та порядок їх витрачання, затверджені Наказом Міністерством фінансів України та Міністерством економіки України;
- 7 Порядок обчислення середньої заробітної плати, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України.

Основна:

- 1 Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 187-189, 195-196;
- 2 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 359-365, 387-395;
- 3 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 318-323, 325-331.

Додаткова:

- 1 Быков А.М. Служебные командировки. – М. – 2009;
- 2 Гудков А., Семикина М. Мотивация труда в современных условиях //Человек и труд. – 1995. - № 5. – с. 26-29;
- 3 Колот А. Зарубіжний досвід матеріального стимулювання персоналу //України: аспекти праці. – 2008. - № 1. – с. 16-21.

Змістовий модуль III.

Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві

Тема 11. Охорона праці

5 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з обов'язками сторін трудового договору щодо забезпечення охорони праці; сформулювати у студентів уявлення про загальні та спеціальні гарантії на охорону праці; ознайомити студентів із основними положеннями загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.

План

1. Охорона праці жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
2. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.
3. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

Питання для самоконтролю:

1. Які особливості організації праці жінок?
2. Якими правами і пільгами користуються жінки в трудових відносинах?
3. Які особливості організації праці неповнолітніх працівників?
4. Якими правами і пільгами користуються неповнолітні працівники?
5. Які особливості організації праці осіб зі зниженою працездатністю?
6. Охарактеризуйте порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.
7. Які органи здійснюють нагляд і контроль за дотриманням законодавства про охорону праці?

Література для підготовки самостійної роботи:

1. Нормативна:

- 1 Кодекс законів про працю України – ст. ст. 160, 171, 172, 173-1-200;
- 2 Закон України «Про охорону праці»;
- 3 Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»;
- 4 Положення про робоче місце інваліда і про порядок працевлаштування інвалідів, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України;
- 5 Перелік важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України;
- 6 Граничні норми підйманні і переміщення важких речей жінками, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України;
- 7 Перелік важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України;
- 8 Граничні норми підйманні і переміщення важких речей неповнолітніми, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України;
- 9 Порядок організації державного нагляду за охороною праці в системі Держнаглядохоронпраці, затверджений Наказом Держнаглядохоронпраці України;
- 10 Положення про комісію з питань охорони праці профспілкового комітету підприємства, затверджене Постановою Президії Федерації профспілок України.

Основна:

- 1 Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 227-245, 248-249;
- 2 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 414-441;
- 3 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 405-416.

Додаткова:

- 1 Дріжчана С.В. Удосконалення законодавства про працю неповнолітніх. – К. – 2009. – с. 82-88;
- 2 Севастьянов Г.М., Штефанов Б.И. Охрана труда. Труд женщин. Труд молодежи. – М. – 1990.

Тема 12. Дисципліна праці

5 год.

Навчальна мета: Ознайомити студентів з поняттям трудової дисципліни та методами її забезпечення; сформулювати у студентів уявлення про внутрішній трудовий розпорядок та його правове регулювання; ознайомити студентів із заходами заохочення працівників, підставами та порядком їх застосування.

План

1. Основні трудові права й обов'язки сторін трудового договору.

2. Обов'язки працівника в сфері дотримання дисципліни праці.
3. Обов'язки роботодавця в сфері забезпечення дисципліни праці.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні обов'язки роботодавця щодо забезпечення трудової дисципліни.
2. Назвіть основні права роботодавця щодо забезпечення трудової дисципліни.
3. Назвіть основні обов'язки працівника щодо дотримання дисципліни праці.
4. Назвіть основні права працівника щодо дотримання дисципліни праці.

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

- 1 Кодекс законів про працю України – ст. ст. 139, 141;
- 2 Типовые правила внутреннего трудового распорядка для рабочих и служащих предприятий, учреждений, организаций, утвержденные Постановлением Госкомтруда СССР и Секретариата ВЦСПС.

Основна:

- 1 Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 196-200;
- 2 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 441-450;
- 3 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 345-347.

Додаткова:

- 1 Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2010. – с. 612-614, 615-618.

Тема 13. Трудові спори

5 год.

Навчальна мета: ознайомити студентів з поняттями «трудовий спір»; сформувати у студентів уявлення про систему органів розгляду трудових спорів; ознайомити студентів із порядком і строками розгляду трудових спорів у КТС.

План

3. *Принципи розгляду трудових спорів.*
4. *Підвідомчість трудових спорів та її види.*

Питання для самоконтролю:

1. Що таке трудовий спір?
2. Які причини виникнення трудових спорів встановлено в нашій державі?
3. Які види трудових спорів ви знаєте?
4. Які основні принципи трудових спорів? Дайте характеристику.
5. Розкрийте зміст підвідомчості трудових спорів.
6. Визначте види трудових спорів.
7. Яка компетенція Комісії з трудових спорів?
8. Який порядок і строки розгляду трудових спорів у КТС?
9. В чому полягає розгляд індивідуальних трудових спорів судом?

Література для підготовки самостійної роботи:

1. Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2007. – с. 180-187;
2. Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2002. – с. 354-359;
3. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. – К. – 2000. – с. 449-465, 433-449;
4. Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2001. – с. 293-302, 314-318.

**Тема 14. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства.
Відповідальність у трудовому праві**

5 год.

Навчальна мета: ознайомити студентів з поняттям дисциплінарної відповідальності; сформулювати у студентів уявлення про ознаки та види дисциплінарної відповідальності; ознайомити студентів із підставами та умовами притягнення до дисциплінарної відповідальності.

План

1. *Спеціальна дисциплінарна відповідальність, її особливості.*
2. *Правові наслідки притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності.*

Питання для самоконтролю:

1. Що є підставою для притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності?
2. Охарактеризуйте порядок притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності.
3. Протягом якого строку працівники можуть бути притягнені до дисциплінарної відповідальності?
4. Чим спеціальна дисциплінарна відповідальність відрізняється від загальної?
5. Назвіть особливі види та заходи спеціальної дисциплінарної відповідальності.
6. Які наслідки матиме для працівника його притягнення до дисциплінарної відповідальності?
7. Який строк дії дисциплінарних стягнень?

Література для підготовки самостійної роботи:

Нормативна:

- 1 Кодекс законів про працю України – ст. ст. 147, 151;
- 2 Закон України «Про державну службу»;
- 3 Закон України «Про адвокатуру»;
- 4 Дисциплінарний статут прокуратури України, затверджений Постановою Верховної Ради України;
- 5 Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України.

Основна:

- 1 Бойко М.Д. Трудове право України. – К. – 2012. – с. 204-207;
- 2 Прокопенко В.І. Трудове право України. – Х. – 2010. – с. 456-458;
- 3 Трудове право України /за ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К. – 2008. – с. 359-364.